

Możliwości i ograniczenia wykorzystania terenu przemysłowego ZM I „Trzebinia” w gospodarowaniu przestrzenią

Capabilities and constraints of the use of “Trzebinia” Metal Company postindustrial area in spatial management

Alicja Kot-Niewiadomska, Sławka Gałaś

Akademia Górniczo-Hutnicza im. S. Staszica, Wydział Geologii Geofizyki i Ochrony Środowiska,
al. A. Mickiewicza 30, 30-059 Kraków
e-mail: alicjakot@geol.agh.edu.pl; sgalas@geol.agh.edu.pl

Abstract: The article presents an analysis of the strengths, weaknesses, opportunities and threats (SWOT) connected with postindustrial area management of “Trzebinia” Metal Company, which is an important part of structure of Trzebinia city. Strong, multi-directional environmental degradation in this area, large potential connected with strategic location and developed technical infrastructure, are the most important reasons why appropriate environmental policy in Trzebinia city must be kept. Trzebinia’s spatial development predicts the use of land for production and service activities, not onerous for the environment. Analysis showed that the economic stimulation is undoubtedly needed and achievable, but must be preceded by the appropriate actions to arrange the area, primarily including highly contaminated soil remediation.

Słowa kluczowe: ZM „Trzebinia”, teren przemysłowy, analiza SWOT

Key words: “Trzebinia” Metal Company, postindustrial area, SWOT analysis

Wstęp

Jednym z głównych problemów na polu zagospodarowania przestrzennego są tereny przemysłowe (dalej jako „tp”). Nieistniejące już zakłady przemysłowe zaczynały swą działalność ponad sto lat temu, kiedy powierzchnia zabudowy mieszkaniowej była znacznie mniejsza, a lokalizacja przemysłu względem niej peryferyjna. Dynamiczny rozwój przestrzenny po 1945 r., a następnie przemiany ustrojowe po roku 1989 sprawiły, że zabudowa mieszkaniowa otoczyła tereny przemysłowe. Realia gospodarki wolnorynkowej, doprowadziły jednak do upadku znacznej części przedsiębiorstw, a tereny które zajmowały, do degradacji. Prywatyzacja jednostek państwowych uruchomiła procesy przekształceń struktury organizacyjnej i wielkościowej, a następnie produkcyjnej i funkcjonalnej, którym już w końcu 1997 roku poddało się wiele przedsiębiorstw. Stały się one przyczyną całkowitej likwidacji lub podziału dużego przedsiębiorstwa na kilka mniejszych, wydzieleniem nowych wewnętrznych struktur organizacyjnych i form zarządzania, zmianą asortymentu lub rezygnacją z produkcji, łączeniem produkcji z usługami i handlem. Tereny przemysłowe stanowią zatem arenę najważniejszych i charakterystycznych procesów dla restrukturyzacji nie tylko przemysłu, ale i całej gospodarki kraju (Marczyńska-Witczak 2001).

Skala problemu terenów przemysłowych w polskich miastach jest bardzo poważna, chociaż wobec braku systemu ich ewidencjonowania i monitoringu, trudna do precyzyjnego określenia. Wymagające rewitalizacji „tp” występują w większości w średnich i dużych miastach polskich, a także w niektórych miastach małych (red. Jarczewski 2009). Mimo zainteresowania tymi terenami na szczeblu administracji rządowej (poprzez Program Rządowy dla Terenów Przemysłowych) jedynie dane GUS dotyczące gruntów zdewastowanych i zdegradowanych dają ogólny pogląd na skalę tegoż problemu, w pełni go jednak nie odzwierciedlając. Grunty te definiowane są w Ustawie o ochronie gruntów rolnych i leśnych (1995) jako te, które pierwotnie przeznaczone były pod działalność rolną lub leśną, która w wyniku określonych czynników uległa pogorszeniu lub została całkowicie zaniechana. Wg tych danych w 2009 roku gruntów takich było w Polsce 62 007 ha, z czego najwięcej, bo 10 009 ha znalazło się w województwie wielkopolskim. Z uwagi na ich definicję prawną, rzeczywista powierzchnia terenów przemysłowych w skali kraju (i województw) jest prawdopodobnie inna. Na podstawie analizy różnych źródeł, w tym danych GUS na temat gruntów zdewastowanych i zdegradowanych, M. Huculak uważa, że tereny przemysłowe i zdegradowane zajmują w polskich miastach co najmniej 30-40 tys. ha (Jarczewski [red.] 2009).

Material i metody

Dla przeanalizowania problemu terenów przemysłowych w strukturze miasta wybrano Trzebinę. Z uwagi na liczbę ludności zalicza się ona do miast średnich, zwraca jednak uwagę swoim silnie przemysłowym charakterem o głębokich korzeniach historycznych. Obecnie skutkuje to tym, że miasto od lat boryka się ze znacznym odsetkiem ugorów miejskich, jako efektów działalności eksploatacyjnej zasobów naturalnych o wysokim poziomie negatywnego oddziaływania na środowisko. Spośród kilku newralgicznych dla miasta terenów (tab. 1) do analizy wybrano teren przemysłowy Zakładów Metalurgicznych „Trzebinia” – Zakład nr I. Lokalizacja w centralnej części miasta, silna degradacja chemiczna, fizyczna i mechaniczna oraz brak działań rekultywacyjnych, zdecydowały o wyborze tego obiektu jako przedmiotu wnioskowania o możliwościach jego wykorzystania w przestrzeni miejskiej.

Podstawą syntezy były obserwacje terenowe oraz przeprowadzone badania środowiskowe, które obejmowały próbę określenia skali degradacji chemicznej gruntów w granicach tp oraz jego sąsiedztwie. Dodatkowo niezbędna była również analiza dokumentów planistycznych gminy, w postaci studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (SUiKZP) oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (MPZP) dla obszaru położonego na terenie dawnych Zakładów Metalurgicznych (Śródmieście-Południe). Istotne okazały się ponadto zapiski w innych dokumentach strategicznych gminy takich jak Program Ochrony Środowiska czy Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Trzebinia.

Dane skompletowane z wyżej wymienionych źródeł pozwoliły na konstrukcję macierzy SWOT, której celem było rozważenie potencjalów i deficytów terenu przemysłowego oraz wstępna ocena szans i zagrożeń jakie wynikają z otoczenia w jakim wspomniany teren funkcjonuje.

Charakterystyka gminy Trzebinia

Trzebinia jest przemysłową gminą miejsko-wiejską położoną w północno-zachodniej części województwa małopolskiego, w powiecie chrzanowskim, na styku aglomeracji katowickiej i krakowskiej. Na powierzchni 105 km² zamieszkuje prawie 34 tys. mieszkańców (GUS 2010).

Do niedawna dominował tutaj przemysł wydobywco-przetwórczy mający długie tradycje, oparty na bogatej bazie kopalni, przede wszystkim węgla kamiennym, rudach Zn-Pb, wapieniach i piaskach. Likwidacja kopalni „Siersza”, „Trzebinia”, Zakładów Surowców Ogniotwałych „Górka” i Zakładów Metalurgicznych „Trzebinia” spowodowały istotne zmiany gospodarcze i przestrzenne w obrębie gminy i samego miasta, w granicach którego skupione były najważniejsze obiekty przemysłowe. Nadal jednak gmina należy do najsilniej uprzemysłowionych na terenie województwa małopolskiego, największe zakłady, które tu obecnie działają to Elektrownia „Siersza” oraz Rafineria „Trzebinia” S.A. Zamieszczony w SUiKZP (2007) bilans terenów wskazuje, że miasto ma w swoich

granicach administracyjnych blisko 450 ha terenów przemysłowych, co stanowi prawie 15% powierzchni całkowitej. Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy (2010) podaje, równocześnie, że w jej granicach obecnie znajduje się 65.5 ha terenów zdegradowanych, przeznaczonych do rekultywacji, co stanowi około 0.6% jej powierzchni (tab.1). Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Trzebinia na lata 2007-2013 (2008) wskazuje natomiast na konieczność rekultywacji 2% powierzchni samego miasta, która wynosi nieco ponad 3 tys. ha.

Tabela 1. Wykaz terenów przeznaczonych do rekultywacji na obszarze gminy Trzebinia

Table 1. List of the land for reclamation in the Trzebinia commune

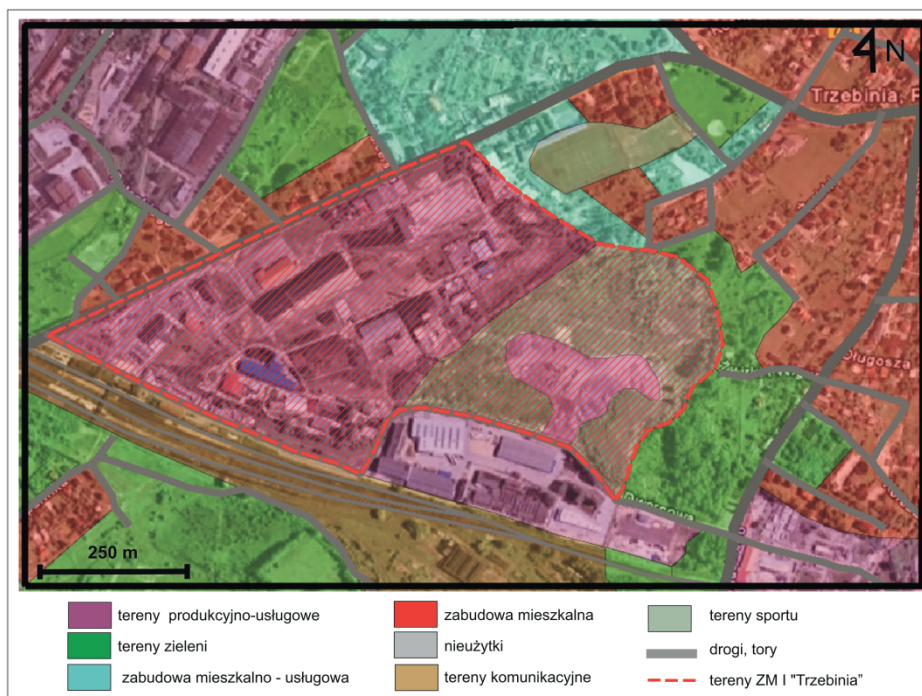
Nazwa terenu <i>Area name</i>	Nazwa zakładu <i>Company name</i>	Pow. Area [ha]	Kierunek rekultywacji <i>Reclamation trend</i>	Uwagi dot. rekultywacji <i>Notice about reclamation</i>
Wyrobisko pomarglowe „Górka” – zbiornik wód i składowisko odpadów	teren Skarbu Państwa po zlikwidowanych ZSO „Górka”	9.7	–	planowana w latach 2011-2013
Składowisko odpadów pogórnictwa	KWK Siersza	16.75	leśny	termin zakończenia 31.12.2011
Wyrobisko popiaskowe w sektorze 3 pola SIERSZA	PCC Rail „Szczakowa” S.A.	21.55	leśny	termin zakończenia 31.12.2012
Hałda odpadów hutniczych ZM I po ZM „Trzebinia”	właściciel – osoba fizyczna	3.13	–	–
Składowisko odpadów poflotacyjnych ZG „Trzebinia”	ZG „Trzebinia” S.A.	14.4	zadrzewienia terenu	od 2007 etapami

Źródło: Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Trzebinia na lata 2010-2013

Source: Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Trzebinia na lata 2010-2013

Charakterystyka tereny poprzemysłowego ZM I „Trzebinia”

Istotną rolę w przestrzeni centralnej części miasta Trzebinia odgrywa, wymieniony już wcześniej wielokrotnie, teren poprzemysłowy Zakładów Metalurgicznych „Trzebinia” – Zakład nr I o powierzchni około 25 ha i infrastrukturze budowlano-technicznej, która po odpowiednich zabiegach może być ponownie wykorzystana. Rozciąga się on pomiędzy ul. T. Kościuszki, na wschodzie i północnym-wschodzie, a ul. Dworcową na południu, dochodząc od zachodu do zakończenia ul. Żwirki i Wigury, Żmirki i Ochronkowej. Na teren poprzemysłowy obecnie składają się pozostałości zabudowy pofabrycznej, z których największym obiektem jest XIX w. hala muflowa, oraz hałda odpadów hutniczych. Działalność przemysłowa trwała tutaj niemalże nieprzerwanie od końca XIX w. do 1999 r. Związana była początkowo z przeróbką rud Zn-Pb, następnie zlokalizowano tu m.in. Hutę Magnezu, Hutę Ogniwą Miedzi czy Walcownię Blach Aluminium. Przez 100 lat produkowano szeroką gamę asortymentów metali nieżelaznych w tym wyrobów metalurgii proszków m.in. proszków miedzi, aluminium, żelaza i stopów żelaza, ferrytów oraz wyrobów spiekanych z żelaza i metali nieżelaznych – filtrów, materiałów ciernych, magnezów i innych. Po okresie dynamicznego rozwoju, kiedy to w 1993 roku firma była znaczącym producentem srebra w Europie, zaczęły się problemy ekonomiczne na tyle poważne, że w maju 1999 roku ogłoszono upadłość zakładu. W ostatnich latach, na terenie już zlikwidowanych zakładów, powstały liczne małe i średnie przedsiębiorstwa, których działalność związana jest z gospodarczym korzystaniem ze środowiska. Najbliższe otoczenie problemowego terenu stanowi natomiast głównie zabudowa usługowa, ale również mieszkalna i mieszkalno-usługowa szczególnie wzdłuż ulicy T. Kościuszki oraz na zapleczu hałdy (rys. 1).

Rys. 1. Struktura użytkowania gruntów w otoczeniu terenu przemysłowego ZM I „Trzebinia” (na podstawie www.geoportal.gov.pl)

Fig. 1. Land use structure around of the „Trzebinia” Metal Company postindustrial area (based on www.geoportal.gov.pl)

Analiza SWOT terenu przemysłowego ZM I „Trzebinia”

W celu podkreślenia czynników, na których należałoby się skoncentrować podczas procesu ponownej adaptacji „tp” oraz czynników niezależnych (zewnętrznych), które należy brać pod uwagę w czasie jego zagospodarowania, stworzono macierz silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń terenu przemysłowego ZM I „Trzebinia” (tab. 2). Świadomość własnych atutów i słabości może mieć bowiem podstawowe znaczenie w kształtowaniu przyszłego wykorzystania tego obszaru w strukturze miasta.

Poważną przeszkodę w zagospodarowaniu terenu przemysłowego stanowią fizyczne cechy terenu. Na całej jego powierzchni występuje bowiem warstwa gruntów nasypowych (o miąższości nawet 2 m.), a górna ich część zbudowana jest w przewadze z gruzu budowlanego, tłucznia, piasku, głębiej z żużla i popiołów z domieszką gruzu ceglano-betonowego (Szydełko 2007). Nasypy nie nadają się do posadowienia fundamentów, co ogranicza tworzenie nowych obiektów budowlanych, a możliwości zaadaptowania starych budynków pofabrycznych są mocno ograniczone z uwagi na ich stan techniczny.

Dodatkowe zagrożenie, zarówno dla gleb, wód podziemnych jak i atmosfery, stanowi niezrekultywowana hałda pohnitczna o powierzchni około 3 ha. Jest to nieuszczelnione składowisko odpadów niebezpiecznych. Obecnie, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, obowiązek rekultywacji ciąży na osobie, która wykonywała działalność wpływającą szkodliwie na środowisko. Ten podmiot jednak (a więc Zakłady Metalurgiczne „Trzebinia”) od lat nie istnieje, a teren hałdy nabyła osoba fizyczna. Można więc przypuszczać, że niesprzyjająca struktura własności, potrzebne znaczne nakłady finansowe i brak jednoznacznych przepisów dotyczących rekultywacji, sprawią, że będzie to zadanie trudne do realizacji. Problem ten dotyczy zarówno hałdy, jak i terenu Zakładu, w obrębie którego nowi nabywcy (lub dzierżawcy) działek nie poczuwają się do obowiązku jego odnowy. Być może wynika to z faktu, że nie zdają sobie sprawy w jak bardzo zanieczyszczonym terenie rozpoczynają swoją działalność. Dodatkowo zidentyfikowano bowiem znaczne skażenie gruntów wieloma

Tabela. 2. Analiza SWOT terenu poprzemysłowego Zakładów Metalurgicznych I „Trzebinia”

Table 2. The „Trzebinia” Metal Company postindustrial area SWOT analysis

SILNE STRONY STRENGTHS	SŁABE STRONY WEAKNESSES
<ul style="list-style-type: none"> • położenie w centralnej części miasta, przy głównej drodze wyjazdowej z miasta i sąsiedztwie stacji kolejowej • nowy, przebudowany układ komunikacyjny w granicach terenu poprzemysłowego • własne ujęcie wody • rozdzielnia prądu • infrastruktura sanitarno-ściekowa wzdłuż ul. T. Kościuszki • adaptacja niektórych budynków pod inną działalność gospodarczą • powstawanie nowych obiektów w granicach tp (stadion miejski, Lidl, stacja paliw) 	<ul style="list-style-type: none"> • degradacja chemiczna: zanieczyszczenie środowiska gruntowego wieloma pierwiastkami, w tym metalami ciężkimi • degradacja mechaniczna: na całej powierzchni nasypy antropogeniczne o miąższości do 2 m • degradacja fizyczna powierzchni ziemi: hałda odpadów hutniczych o powierzchni 3 ha • rozdrobnienie własnościowe działek • ponowne wykorzystanie niektórych obiektów pod działalność mogącą negatywnie oddziaływać na środowisko • zły stan techniczny pozostałych budynków • ubogie i zdegradowane ekosystemy przyrodnicze
SZANSE OPPORTUNITIES	ZAGROŻENIA THREATS
<ul style="list-style-type: none"> • tradycja przemysłowa miasta • położenie w III Paneuropejskim Korytarzu Transportowym • położenie w bliskiej odległości od Krakowa i Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego jako biegunów wzrostu • świadomość władz miasta o konieczności rekultywacji terenu • regulacje związane z możliwością wykorzystania terenu poprzez realizację obowiązującego MPZP • władze miasta przychylne inwestorom • planowane powstanie Strefy Aktywności Gospodarczej na analizowanym obszarze • dostępność siły roboczej 	<ul style="list-style-type: none"> • brak inicjatywy ze strony użytkowników nieruchomości • brak pomysłów i możliwości na rekultywację hałdy odpadów pohutniczych • występowanie presji na środowisko, wynikającej z funkcjonowania dużych zakładów przemysłowych w obrębie miasta i gminy • w świetle przepisów prawa brak osób, na których spoczywa obowiązek rekultywacji terenu i hałdy

Źródło: Opracowanie własne.

Source: Author's studies.

pierwiastkami, m.in. Ag, Al, As, Cd, Cu, Zn, Pb (Kot 2011). Średnie ich stężenie w strefie przypowierzchniowej wielokrotnie przekracza, dopuszczalne przez Rozporządzenie w sprawie standardów jakości gleb i standardów jakości ziemi (2002), poziomy zawartości dla terenów przemysłowych. Co więcej przekroczone zostały również dopuszczalne zawartości na terenach przyległych, obecnie funkcjonujących jako tereny zabudowy mieszkalnej, mieszkalno-usługowej, zieleni czy sportu (tab. 3).

Pomimo wielu przytoczonych powyżej wad terenu poprzemysłowego i uchybień w gospodarowaniu nim, wielu przedsiębiorców dostrzegło jego potencjał i właśnie tam ulokowało swoją działalność. Za najlepszy przykład podać należy dawny budynek administracyjny ZM, który obecnie służy jako największy w mieście hotel. Ponadto część XIX w. hali muflowej posłużyła jako hala do produkcji styropianu, w innym budynku funkcjonuje natomiast zakład zajmujący się recyklingiem surowców aluminiowych i wreszcie firma „ZAM - Trzebinia” Sp. z o.o., na niewielką skalę produkująca anody magnezowe, cynkowe i aluminiowe, magnezy ferrytowe i zmikronizowane proszki ferrytu baru i strontu. W sumie na terenie Zakładów funkcjonuje obecnie kilkanaście małych i średnich przedsiębiorstw, a wśród nich zupełnie nowe obiekty jak supermarket czy stacja paliw. Wykorzystały one duże wolne przestrzenie z dostępną infrastrukturą techniczną oraz znakomite położenie w centrum miasta, przy trasie

Tabela 3. Porównanie pomierzonych wartości stężeń wybranych metali, w warstwie powierzchniowej terenu poprzemysłowego i jego najbliższego otoczenia, z wartościami dopuszczalnymi dla tych obszarów wg obowiązującego rozporządzenia

Table 3. Comparison of metal content in surface soil in postindustrial area and surrounding and limit values based on Decree

Pierwiastek Element	Otoczenie „Tp” ZM I „Trzebinia” Surroundings of „Trzebinia” Metal Company postindustrial area	Zawartości dopuszczalne wg Rozporządzenia – strefa B* Limit values based on Decree – B zone	„Tp” ZM I „Trzebinia” „Trzebinia” Metal Company postindustrial area	Zawartości dopuszczalne wg Rozporządzenia – strefa C** Limit values based on Decree – C zone
	mg/kg			
Arsen	28.5	20	272.6	60
Bar	105.4	200	214.1	1000
Chrom	8.3	150	20.6	500
Cynk	1224	300	6873.9	1000
Kadm	15.1	4	60.9	15
Kobalt	3.3	20	10.2	200
Miedź	220.4	150	526.7	600
Nikiel	9.9	100	136	300
Ołów	394.9	100	2753	200
Rtęć	0.5	2	3.2	4

* strefa B – wg Rozporządzenia (2002) – użytki rolne z wyłączeniem gruntów pod stawami i gruntów pod rowami, grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione, nieużytki, grunty zabudowane i zurbanizowane z wyłączeniem terenów przemysłowych, użytków kopalnych oraz terenów komunikacyjnych;

* B zone – based on Decree (2002) – farmlands (without soil under ponds and ditches), forest grounds, wooded and shrubed areas, wastelands, built up and urban areas (without industrial areas, mine lands, transport areas)

** strefa C – wg Rozporządzenia (2002) – tereny przemysłowe, użytki kopalne, tereny komunikacyjne. **C zone – based on Decree (2002) – industrial areas, mine lands, transport areas

Źródło: A. Kot (2011)

Source: A. Kot (2011)

prowadzącej z Krakowa do Chrzanowa i dalej Górnego Śląska. Przychylne inwestorom władze miasta i znaczna liczba mieszkańców chcących podjąć pracę była niewątpliwie dodatkowym atutem.

Najnowszym, bardzo ważnym w kontekście aktywizacji miasta i regionu, jest projekt powstania w pełni uzbrojonej Strefy Aktywności Gospodarczej (SAG) wraz z odpowiednim układem dróg wewnętrznych i dojazdowych. SAG w Trzebini położona będzie w południowej części miasta, bezpośrednio przy stacji kolejowej. Ma obejmować tereny po byłych Zakładach Metalurgicznych I, Gumowni i Zakładach Tłuszczowych. Powierzchnia jej wynosić będzie 42,4 ha. Stworzone będą korzystne warunki do prowadzenia i lokowania nowej działalności gospodarczej. Pozwoli to na szybkie rozmieszczanie inwestycji przy równoczesnym ograniczeniu kosztów dostępu do infrastruktury zewnętrznej. Do odbiorców inwestycji należą przede wszystkim przedsiębiorcy z sektora produkcyjnego i usługowego, w tym prowadzący działalność związaną z magazynowaniem i logistyką. Pozostaje tylko pytanie, czy w ramach zamierzonej działalności przeprowadzona zostanie rekultywacja terenów zdegradowanego przebiegu terenu.

Teren poprzemysłowy ZM I „Trzebinia” w dokumentach planistycznych gminy

Obecne sterowanie rozwojem przestrzennym gminy Trzebinia realizowane jest głównie za pomocą instrumentów: studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (SUiKZP) z roku 2007 oraz systemu decyzji o warunkach zabudowy terenu. Tereny, dla których wykorzystuje się instrument, jakim są plany miejscowe (MPZP) obejmują ogółem 878 ha, czyli tylko 8,3% powierzchni gminy (dane GUS aktualne na rok 2010).

W przypadku miasta i gminy Trzebinia, w SUiKZP (2007) obszar ZM został ujęty w ramach jednego z trzech kompleksów funkcjonalno-przyrodniczych jako strefa urbanizacji. Podstawowym kierunkiem działań w obszarach urbanizacji jest utrzymanie i rozwój funkcji usługowej i mieszkaniowej oraz działalności gospodarczej i przemysłowej, przy zachowaniu warunków ochrony środowiska przyrodniczego.

Teren zakładów w swoich granicach został objęty MPZP obszaru Śródmieścia-Południe z r. 2002. Zapisy uchwały planu na obszarze ZM nr I ustalają przede wszystkim tereny produkcyjno-usługowe związane z działalnością nieuciążliwą obejmujące: produkcję, wytwórczość, przetwórstwo, montaż, itp. przy wprowadzeniu funkcji produkcyjno-magazynowej, handlu hurtowego, produkcji i wykonawstwa budowlanego, transportu oraz innych funkcji towarzyszących, w tym urządzeń obsługi niezbędnych dla funkcjonowania miasta. Dopuszczalne jest tam również posadowienie m.in. obiektów produkcyjno-technicznych czy usług komercyjnych z zakresu handlu, gastronomii i rzemiosła jak również dróg dojazdowych i zieleni o charakterze izolacyjnym. Znacznie mniejszy udział w zagospodarowaniu terenu mają odgrywać tereny usług komercyjnych i tereny produkcyjno-techniczne (a więc obiekty przemysłowe). Te ostatnie mogą być lokalizowane tylko w południowej części terenu poprzemysłowego. Podkreślić należy fakt, że zaplanowane zostały również miejsca zieleni urządzonej, obejmujące m.in. obszar byłych bocznic kolejowych ZM I oraz bezpośrednie otoczenie dworca kolejowego.

Dla hałdy odpadów hutniczych dawnego ZM ustalono jej likwidację oraz przeprowadzenie rekultywacji, a następnie zagospodarowanie jako tereny produkcyjno-techniczne (wschodni fragment składowiska) z możliwością posadowienia obiektów przemysłowych oraz produkcyjno-techniczne w części zachodniej. Tu również ważny element w przyszłości ma stanowić rozległy obszar zieleni urządzonej o charakterze izolacyjnym, które mogą towarzyszyć ciągi piesze i rowerowe oraz obiekty i urządzenia małej architektury.

Oprócz wymienionych ustalone zostały również tereny parkingów, tras drogowych i tereny urządzeń obsługi komunikacji.

W bezpośrednim otoczeniu byłych ZM I, dokumenty planistyczne ustalają tereny usług publicznych z zakresu administracji; oświaty; zdrowia oraz usług komercyjnych z zakresu handlu, gastronomii, rzemiosła, obsługi podmiotów gospodarczych lub obsługi miasta. Dodatkowo tereny urządzeń sportu z ogólnodostępnymi urządzeniami i obiektami kubaturowymi typu hala sportowa, kryta pływalnia oraz mieszkalnictwa jednorodzinnego z urządzeniami towarzyszącymi oraz mieszkalnictwa i usług, związanych z działalnością nieuciążliwą.

Z analizy planowanego przeznaczenia oraz zagospodarowania gruntów badanego obszaru wynika, że uwzględniając one dotychczasowe użytkowanie oraz rozwijają i/lub wprowadzają formy sportowe czy rekreacyjne. Z tego punktu widzenie konieczne będzie dostosowanie się do zapisów SUiKZP (2007) dla badanego obszaru mówiących o konieczności zachowania warunków ochrony środowiska przyrodniczego, w tym przypadku może lepiej – przywrócenia jakości środowiska oraz dostosowania się do standardów jakości gleb. Prawidłowe przygotowanie terenów przeznaczonych dla produkcji oraz usług publicznych jest ważne z punktu widzenia przyrostu podmiotów gospodarczych, od r. 2005 do r. 2010, zapisanych do rejestru REGON z 1930 na 2078 (GUS 2011) na terenie miasta Trzebinia (w całej gminie jest ich 2500).

Podsumowanie

Teren poprzemysłowy Zakładów Metalurgicznych „Trzebinia” stanowi ważną przestrzeń dla wielu kierunków rozwoju miasta. Jest to obszar dla którego obowiązujące dokumenty planistyczne umożliwiają lokalizację obiektów produkcyjnych i usługowych, bez konieczności zajmowania nowych terenów zielonych, które dla silnie zdegradowanego terenu gminy, stanowią cenne zespoły przyrodnicze, i których jest tylko 63 ha. Poważną przeszkodą pozostaje jednak stan środowiska przyrodniczego, które bez ingerencji z zewnątrz nie zdoła

odbudować swoich struktur. Naturalna detoksykacja gleb zanieczyszczonych metalami ciężkimi może trwać nawet kilkaset lat. Dlatego więc wprowadzenie wszelkich nowych form zagospodarowania wymaga usunięcia lub neutralizacji silnie zdegradowanych chemicznie gleb i uporządkowania terenu, w tym przede wszystkim przyjęcia odpowiedniego kierunku rekultywacji hałdy. Kilkakrotnie podejmowane w przeszłości próby usunięcia składowanego materiału kończyły się niepowodzeniem. Pomimo świadomości władz miasta o zagrożeniu jakie składowisko powoduje, obecnie nie jest sprecyzowany ani termin ani kierunek jego rekultywacji, w wielu dokumentach strategicznych gminy przewija się on jednak jako obiekt wysoce problemowy. Planowane utworzenie Strefy Aktywności Gospodarczej, która objąć ma swym zasięgiem również problemowy teren, wydaje się być nadzieją na polepszenie sytuacji w tym obszarze. Należy jednak pamiętać, że jakakolwiek aktywność gospodarcza musi zostać poprzedzona kompleksowymi działaniami środowiskowymi.

Praca finansowana z badań własnych AGH nr 15.11.140.067

Literatura:

- Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla gminy Trzebinia na lata 2010-2013. Trzebinia 2010.
- Jarczewski W. [red.] 2009: Rewitalizacja miast Polskich. Przestrzenne aspekty rewitalizacji. Śródmieścia, blokowiska, tereny poprzemysłowe, pokolejowe i powojenne. IRM, Kraków, s. 319.
- Kot A. 2011: Szczegółowe badania geochemiczne na terenach poprzemysłowych Zakładów Metalurgicznych „Trzebinia”. Materiały konferencji: „Rola dokonań młodych naukowców a możliwości osiągnięcia sukcesu naukowego i zawodowego” Monografia 2011, Creative Time, s. 85-90.
- Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Trzebinia na lata 2007-2013, Kraków 2008, s. 67.
- Marczyńska-Witczak E., 2001: Procesy dezindustrializacji przestrzennej w latach dziewięćdziesiątych na przykładzie Łodzi. Prace Komisji Geografii Przemysłu Nr 2, s. 41-48.
- MPZP. 2002: Uchwała rady miasta Trzebini w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Trzebinia dla obszaru Śródmieście Południe w Trzebini 2002. Trzebinia.
- Program Rządowy dla Terenów Poprzemysłowych, Warszawa 2004.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 r. w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi. Dz. U. 2002 r. Nr 165 poz. 1359.
- SUiKZP. 2007: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Trzebinia 2007, Trzebinia.
- Szydełko B. 2007: Dokumentacja geologiczno-inżynierska dla oceny geotechnicznych warunków posadowienia obiektów na terenie projektowanej stacji paliw płynnych 1-2-3 STATOIL w Trzebini ul. Kościuszki.
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych. Dz.U.1995.16.78.
- www.geoportal.gov.pl (30.11.2011)
- www.stat.gov.pl (28.11.2011)